Koning Willem II wist dat te voorkomen. Omdat hij bang was om, net als veel van zijn collega's in het buitenland, weggejaagd te worden, gaf hij toe aan de eisen van de burgers om meer zeggenschap. Hij beloofde een nieuwe grondwet waarin de mensen meer rechten zouden krijgen en meer zeggenschap over het bestuur van het land. De staatsman Thorbecke kreeg de opdracht zo'n nieuwe grondwet te maken. Zo kreeg de Kamer de rechten waarover je in de paragraaf „Wat kan de Tweede Kamer doen?" al het een en ander hebt kunnen lezen. (Let er hierbij wel op welke mensen er in die tijd mochten stemmen: als er in die tijd over rechten voor de burgers gesproken werd, bedoelde men eigenlijk alleen maar een kleine groep rijke Nederlanders.) In die grondwet werd de macht van de koning drastisch beperkt door vast te leggen dat de ministers niet langer verantwoording schuldig waren aan de koning maar aan het parlement.

Zo ontstond er een nieuwe verhouding tussen ministers en koning enerzijds (samen worden ze ook wel de Kroon genoemd) en de kamer anderzijds. Als er iets mis ging in het uitvoerende werk van de Kroon, kon de Kamer de minister op het matje roepen. Als de Kamer vond dat de minister het volstrekt fout gedaan had, dan kon men de minister naar huis sturen. De koning bleef daarbij buiten schot: hij werd onschendbaar en stond boven de partijen.
Langzamerhand leerde iedereen zijn rol in de parlementaire democratie te spelen. Als de Koningin op Prinsjesdag in de Troonrede de plannen van het kabinet voor het volgend jaar bekend maakt, dan is die toespraak van de eerste tot de laatste letter door de ministers geschreven. De koningin leest de Troonrede voor zonder dat ze er iets in mag veranderen. Ook dat hoort bij haar taak als staatshoofd in een parlementaire democratie.
Net als een burgemeester en een commissaris van de koningin staat het staatshoofd boven de partijen. Bij staatsbezoeken vertegenwoordigt ze ons land. Stuk voor stuk zijn dat belangrijke taken binnen een democratische staat.

12

Omschrijf het begrip constitutionele monarchie
Welke rol speelt de Koningin binnen onze democratie?

13

De manier waarop ons land aan het begin van de vorige eeuw (± 1820) geregeerd werd, verschilt nogal van de manier waarop het nu geregeld is. Probeer die verschillen eens aan te geven.

7. TERECHT GEREGELD

Man (45) tuigde jongetje af in fietsenhok: f 250 boete

(Van een onzer correspondenten)
De 45-jarige directeur Guy R. L. S. uit Zuidlaren heeft begin dit jaar een jongetje, dat het zijn dochtertje op school moeilijk zou hebben gemaakt, even meegenomen naar het fietsenhok achter de school. Hier sloeg hij de negenjarige zo hard dat deze op de grond viel, waarna er, volgens omstanders, ook nog getrapt zou zijn. De jongen hield er een lichte hersenschudding aan over.
Voor deze mishandeling stond S. terecht voor de politierechter in Assen.
Op de zitting bleek de man nog steeds geheel achter zijn handelwijze te staan. Politierechter mr. E. J. Anneveldt: „Ik vind dit wel een heel bedenkelijke mentaliteit. U lokt agressie uit." Ook de officier van Justitie mr. A. B. Vast, had er geen goed woord voor over: „Lijfstraffen zijn in deze maatschappij uit den boze, privégeweld kunnen we niet toelaten."
Hij eiste tegen S. een boete van f 250. De politierechter vonniste conform.

Ouders laten peuter hele avond alleen

De politie van Hoogeveen kreeg gisteravond een telefoontje dat in de wijk Krakeel een kind van twee jaar alleen was achtergelaten. Het zat huilend achter het raam. De politie brak de woning open en bracht het naar de grootmoeder.
De ouders waren een avondje uit. Vanmorgen om zeven uur belde de vader de politie om te informeren waar zijn kind was. Hij was boos dat de politie zich over het kind had ontfermd. Volgens buurtbewoners was het niet de eerste keer dat het kind een hele avond alleen achterbleef.

1

a Welke regels worden in de twee artikeltjes overtreden?

b Van welke straffen is in het eerste artikeltje sprake?

c Zijn er volgens jou in beide gevallen ook verzachtende omstandigheden?

d Vind je dat het in deze gevallen echt nodig is om een rechter in te schakelen of zou jij oplossingen weten zonder rechter?

2

a Ga eens na wat je gisteren allemaal gedaan hebt. Wat je ook gedaan hebt, je hebt in ieder geval met regels te maken gehad. Schrijf eens vijf verschillende regels op.

b Welke van die vijf regels heb je wel eens overtreden en welke haast nooit? Hoe zou het kunnen dat je sommige regels haast nooit en andere vaak overtreedt?

c Geef eens aan welke straffen jij zou geven aan de overtreders van jouw vijf regels.

In een land als Nederland zijn een heleboel regels en regeltjes waar iedereen zich aan moet houden. In het eerste hoofdstuk heb je daar over kunnen lezen. Als iemand zo'n regel overtreedt en er gaat iets verkeerd, dan moet daar iets aan gedaan worden. Het zou niet eerlijk zijn als de mensen die daar over moesten beslissen net zo op zouden treden als de vader van het meisje in het kranteartikeltje. Die vader was partijdig. Als je partijdig bent, heb je nogal snel de neiging alleen de goede dingen te zien bij je „eigen" mensen en de slechte dingen bij anderen. De eerste eis die aan rechters wordt gesteld is dat ze *onpartijdig* zijn.

Rechters moeten de wet toepassen. Ze moeten zich houden aan de regels die door het parlement zijn opgesteld. Als die regels overtreden worden, moeten zij „zonder aanziens des persoons" recht spreken. Ze spreken dan hun oordeel uit over het overtreden van de regels en kunnen overtreders daarvoor straffen. Ook kan de rechter ingeschakeld worden bij geschillen tussen burgers: als twee mensen het ergens over oneens zijn, kunnen ze de onafhankelijke rechter vragen zijn oordeel over dat geschil te geven.

Parlement, regering en de rechters hebben in Nederland alle drie een *eigen* verantwoordelijkheid:
- Het parlement stelt de regels op. Het is de *wetgevende macht.*
- De regering heeft de *uitvoerende macht.* Zij moet de wetten uitvoeren.
- De *rechterlijke macht* is de scheidsrechter.

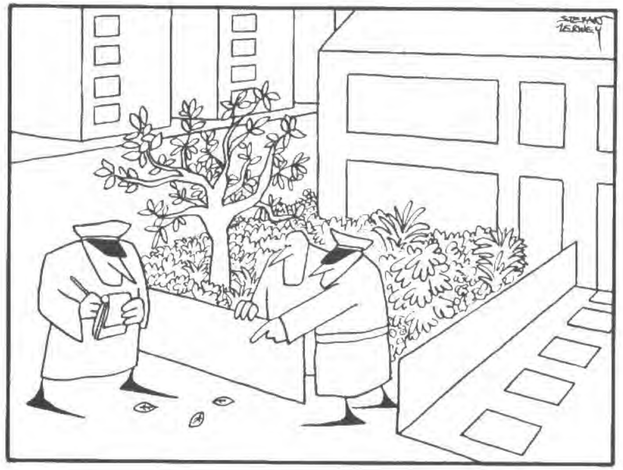

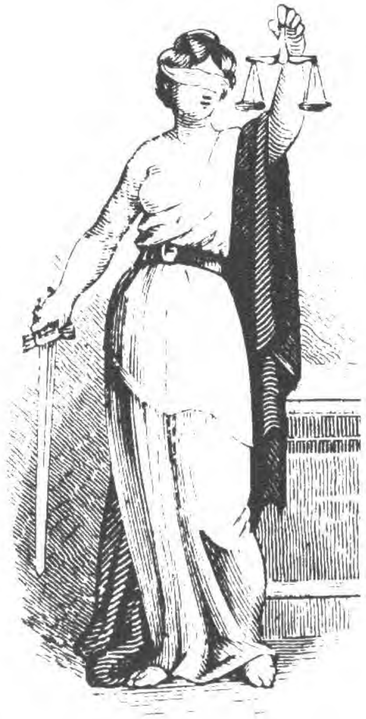

3

Welke drie kenmerken van de rechterlijke macht herken je op de tekening van Vrouwe Justitia?

4

a Welke regel zou in de tekening van Verwey overtreden zijn?

b Wat zou de bedoeling van de tekenaar met de cartoon zijn?

5

Buiten de officiële rechtbank om wordt ook wel recht gesproken.

a Kun je daar voorbeelden van geven?

b Heb je zelf wel eens recht gesproken?

BURGERS ONDER ELKAAR OF BURGERS TEGEN DE STAAT

6

Hieronder staan een paar voorbeelden van rechtszaken. Leg uit wanneer er sprake is van een civiele zaak en wanneer van een strafzaak.

- Een winkelier overtreedt de winkelsluitingswet.
- Iemand bouwt een garage zonder bouwvergunning.
- De gemeente wil een stukje grond van je kopen voor 3000 gulden – jij wilt er minstens 4000 voor hebben.
- Je buurman is politie-agent – hij zet zijn radio steeds zo hard dat jij er last van hebt.
- Diezelfde buurman geeft jou een bekeuring, omdat jij over zijn trottoir fietst.

Rechters hebben met twee soorten rechtszaken te maken: *civiele zaken* en *strafzaken.*
In een civiele zaak gaat het om twee burgers die het ergens oneens over zijn en die de onafhankelijke rechter vragen daar een uitspraak over te doen. Een echtscheiding is er een voorbeeld van. Over allerlei dingen kunnen twee mensen die gaan scheiden het oneens zijn. Over wie de kinderen krijgt, over wie bepaalde dingen uit het huis mag hebben, enz. Die twee mensen leggen het voor aan de rechter. Straffen doet hij niet. Hij past de regels toe en doet een uitspraak.
Anders ligt het bij een strafzaak. Daar staan niet twee burgers tegenover elkaar, maar een *verdachte* en de *staat.* Die laatste wordt vertegenwoordigd door de *officier van justitie.* Dat is een ambtenaar in dienst van het Ministerie van Justitie; in dit verband het Openbaar Ministerie genoemd. Als iemand de wet overtreedt, heeft de staat het recht uit naam van de burgers de rechter te vragen de overtreder te straffen.

EEN STRAFZAAK

SIGAREN-HANDELAAR VERMOORD

Toen na herhaaldelijk bellen de deur niet werd geopend, besloten de buren de politie te bellen.
Na het forceren van de winkeldeur troffen de agenten in de woonkamer het lichaam van de 72-jarige alleenwonende sigarenhandelaar P. Visser aan. Kennelijk door een aantal slagen met een vaas was hij de vorige dag om het leven gebracht.
De buren waren ongerust geworden toen de winkel de hele dag gesloten bleef en in de huiskamer sinds de vorige avond het licht bleef branden. Uit mededelingen van de politie kan worden opgemaakt dat het hier kennelijk om een beroving gaat daar geen geld meer in het huis werd aangetroffen. Uit het feit dat geen sporen van inbraak aangetroffen werden, kan worden afgeleid dat de dader een bekende van de heer Visser geweest is die door het slachtoffer zelf is binnengelaten.

MOORDENAAR SIGAREN-HANDELAAR GEARRESTEERD

Gisteravond werd in zijn woonplaats Arnhem de 29-jarige H. V. aangehouden onder verdenking van moord op sigarenhandelaar P. Visser in april van dit jaar. V. was een neef van het slachtoffer. Al enige tijd had de politie zich met de man beziggehouden. Vlak na de moord was hij al ondervraagd. Een aantal klanten meenden V. tegen sluitingstijd op de dag van de misdaad in de winkel gezien te hebben. Aangezien de getuigenverklaringen vrij vaag waren, bleek dit voor de officier van justitie toen onvoldoende grond voor inhechtenisneming van V.

Toen V. vorige week in zijn woonplaats bij een antiquair een antiek horloge van zijn oom te koop aanbood, kon de Arnhemse politie tot de arrestatie van V. overgaan. V. heeft inmiddels een volledige bekentenis afgelegd.

Zo begon het *opsporingsonderzoek*. Dit werd geleid door de officier van justitie, bijgestaan door de rechercheurs van de politie. Na verloop van tijd werd de dader aangehouden.
Het werk van de politie is na het opsporingsonderzoek afgelopen. Ze maakt een verslag van haar onderzoek: het *proces-verbaal*. Naast de verklaringen van de verdachte worden daarin ook allerlei andere bevindingen van de politie opgesomd. Vindt de officier van justitie dat hij er verder maar geen werk van moet maken, dan heeft hij het recht er mee op te houden. Hij *seponeert* de zaak, heet dat in de officiële juridische taal. Besluit hij er wel mee verder te gaan, dan stuurt hij het proces-verbaal naar de rechtbank.
Op de rechtbank volgt dan het *gerechtelijk vooronderzoek* onder leiding van een *rechter-commissaris*. Die verzamelt het bewijsmateriaal en bereidt de rechtszitting voor. Dit kan soms maanden duren en al die tijd zit de verdachte – als het tenminste om een ernstig misdrijf gaat – in *voorarrest*. Gaat het om minder ernstige zaken, dan mag de verdachte naar huis en krijgt hij een oproep om voor de rechtbank te verschijnen als zijn zaak voor komt. De laatste fase is de *terechtzitting*.

7

a **Wanneer zou een officier van Justitie een zaak seponeren?**

b **Hoe zou de politie dat vinden?**

INFO

Rechtshulp

Juridische taal is erg ingewikkeld. Mensen die geen speciale studie gemaakt hebben van alle regels en regeltjes die bedacht zijn om alles zo goed mogelijk te laten verlopen, begrijpen er vaak niets van. Daarom zijn er mensen zoals advocaten die je kunnen helpen. Voor de rechtbank doen zij voor jou het woord om jouw verhaal zo goed mogelijk te vertellen.

Veel mensen zijn bang om naar een advocaat toe te stappen. Ze denken dat het mensen in dure pakken en deftige kantoren zijn, die je handenvol geld kosten. Vaak is dat helemaal niet waar. Mensen die minder dan een bepaald inkomen verdienen, kunnen zelfs gratis (*pro deo*) juridische hulp krijgen.

In de meeste grote steden in Nederland zijn wetswinkels en bureaus voor rechtshulp waar je met juristen over je problemen kunt praten en die je gratis advies geven. Een van die adviezen kan zijn dat ze voor jou contact opnemen met een advocaat.

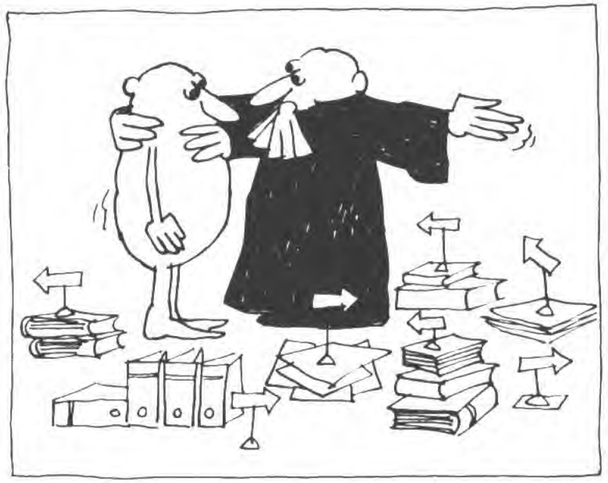

GRATIS JURIDIES ADVIES BIJ HET BURO VOOR RECHTSHULP

Allemaal hebben we met recht te maken, iedere dag opnieuw. En allemaal hebben we wel eens inlichtingen of advies nodig over bepaalde problemen.

Bijvoorbeeld:
- de huur wordt u opgezegd of de huisbaas weigert noodzakelijke reparaties te verrichten.
- uw wijk is het niet eens met een huurverhoging.
- er dreigt ontslag of u bent ontslagen.
- u hebt moeilijkheden met uw uitkering.
  u hebt echtscheidingsproblemen.
  na een verkeersongeval kunt u de schade niet vergoed krijgen.
- u hebt problemen met gemeente of politie.
- u moet voorkomen voor de strafrechter.

Het kan ook zijn dat u gewoon iets wilt weten, voordat u iets gaat ondernemen.

Bijvoorbeeld:
voordat u een woonruimte gaat huren.
voordat u een baan aksepteert.

BURO VOOR RECHTSHULP

Bij het Buro voor Rechtshulp werken deskundigen, die u kunnen helpen met zulke problemen.
Op de spreekuren van het Buro voor Rechtshulp kan iedereen **kosteloos** inlichtingen en advies op juridies gebied krijgen.

Soms liggen de zaken wat ingewikkelder en is alleen advisering niet voldoende. Het Buro kan u dan doorverwijzen naar een advokaat of deurwaarder.

GRATIS RECHTSBIJSTAND

Ook aan de hulp van een advokaat of deurwaarder zijn vaak geen kosten verbonden, als u tenminste aan bepaalde normen voldoet. Ook hierover kan het Buro u inlichten.
U hebt dan een verklaring betreffende uw financiële toestand nodig (het zogenaamde bewijs van onvermogen). Deze verklaring is verkrijgbaar bij de gemeente.
Met deze verklaring gaat u naar het Buro voor Rechtshulp dat u, als u voor gratis rechtsbijstand in aanmerking komt, een advokaat of deurwaarder toevoegt (dit gebeurde vroeger op het Bureau van Consultatie in het gerechtsgebouw).

RECHT OP RECHTSHULP

Als u in omstandigheden komt, dat u juridiese hulp nodig heeft, dan is het geen gunst dat u die krijgt, maar u hebt er recht op.
Het is aan u om daar dan ook gebruik van te maken. **Wacht vooral niet te lang**, want meestal worden de problemen alleen maar groter en wordt het moeilijker ze op te lossen.

RECHTSPREKEN

Voor de rechtbank staan de twee partijen tegenover elkaar: de verdachte en de *officier van justitie* die de schuld van de verdachte probeert te bewijzen. De toespraak waarin hij probeert dat te doen, heet *het requisitoir*. Hij eindigt met een *eis*. Daarmee stelt hij de rechters voor de verdachte een bepaalde straf op te leggen. De verdachte wordt geholpen door zijn *advocaat*. Die houdt een *pleidooi* voor de verdachte. Hij vertelt dan aan de rechtbank hoe zijn *cliënt* tegen de zaak aankijkt en probeert natuurlijk juist die dingen naar voren te halen die voor de verdachte pleiten.

Aan het begin van de rechtszitting zijn meestal allerlei mensen ondervraagd door de partijen. Een deel van die *getuigen* is door de officier van justitie opgeroepen. Zij moeten hem helpen de schuld van de verdachte te bewijzen. Dit zijn de *getuigen à charge*. In het geval van de vermoorde sigarenhandelaar zouden dat o.a. de antiquair en de mensen die de neef 's avonds bij zijn oom in de winkel gezien hebben, kunnen zijn. De advocaat van V. heeft ook getuigen opgeroepen: de *getuigen à décharge*. Zij zullen juist dingen zeggen die gunstig zijn voor de verdachte. Voordat de getuigen voor de rechtbank hun verhaal mogen houden, moeten ze de eed of de belofte afleggen dat ze „de waarheid en niets dan de waarheid" zullen zeggen. Spreken ze daarna toch nog onwaarheid, dan lopen ze een grote kans zelf voor de rechter te moeten verschijnen wegens *meineed*. De verdachte hoeft zelf die eed niet af te leggen. In Nederland is het zo dat de officier van justitie moet bewijzen dat de verdachte het misdrijf gepleegd heeft. De verdachte hoeft zelf niet te bewijzen dat hij het niet gedaan heeft.

De rechters horen de verklaringen van de getuigen aan. Ze luisteren naar het requisitoir van de officier en naar het pleidooi van de advocaat. En naar de verdachte die – als hij dat wil – het laatste woord mag hebben. De zitting wordt daarna gesloten en veertien dagen later doet de rechtbank zijn *uitspraak*.

Als de rechters vinden dat niet bewezen is dat de verdachte het misdrijf gepleegd heeft,dan volgt er *vrijspraak*. Vinden ze dat het wel bewezen is, dan geeft men de straf aan:

- Er zijn *boetes* en *vrijheidsstraffen*.
- Een straf kan *onder aftrek van voorarrest* zijn.
- Straffen kunnen *onvoorwaardelijk* zijn. Dan moet je de boete betalen of de gevangenisstraf uitzitten.
- Als een straf *voorwaardelijk* is, krijg je die pas als je binnen een bepaalde periode weer voor dezelfde overtreding in aanraking met de justitie komt.

Het volk verdringt zich in de rechtzaal. Tekening van Wim Boost. (Uit: *'Rituelen ter terechtzitting'*.)

Tekening van Wim Boost. (Uit: *Rituelen te terechtzitting*)

- Ook heeft de rechter de mogelijkheid mensen *ter beschikking van de regering (t.b.r.)* te stellen. Dit gebeurt als er sprake is van heel ernstige misdrijven en de rechter vindt dat de dader een blijvend gevaar voor de samenleving vormt.
- De rechter kan als straf allerlei andere *maatregelen* opleggen. Hij kan iemand verbieden een bepaalde periode een auto te besturen, iemand verplichten iets wat hij kapot gemaakt heeft, weer te repareren enz.

Plattegrond van een strafzitting

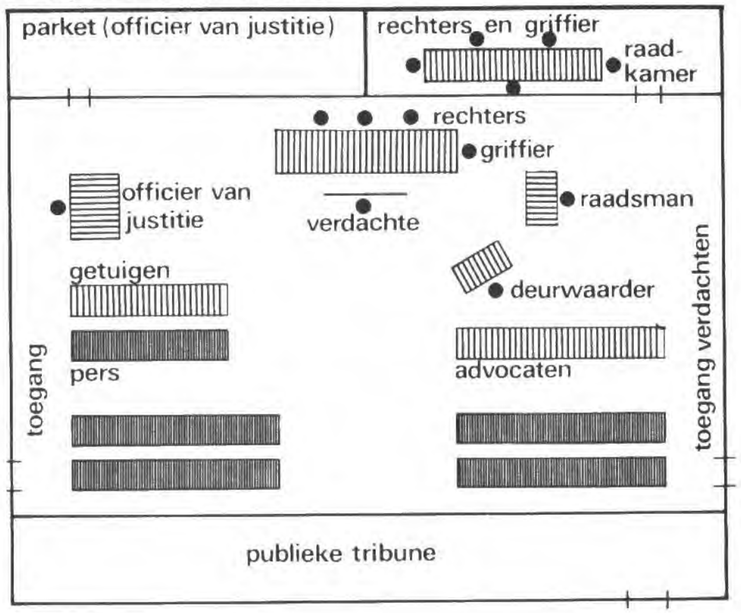

‚OPTIMISTISCHE KIJK OP HET LEVEN'

Auto tegen mast, benevelde chauffeur twee weken in cel

Van onze Groninger redactie

GRONINGEN. — In Borgercompagnie eindigde de rit van de door alcohol benevelde Lammert S. tegen een mast langs de weg. S., 26 jaar, van beroep bouwvakker-chauffeur, wonende te Zuidbroek, had in december vorig jaar op een zaterdagmiddag nog een klusje te doen voor zijn baas. Op een bijna lege maag werd een flinke portie bier gedronken en met een kameraad ging Lammert op weg in de auto. De brokken bleven niet uit en daarvoor moest S. gisteren voor de Groninger politierechter verschijnen.

Lammert bleef de zaak van de optimistische kant bekijken: de bloedproef toonde een promillage van 1,40, erg hoog vond de politierechter, mr. De Jonge. Lammert hield echter vol dat hij maar vier of vijf glazen bier had gedronken. De politiemensen die op de plaats van de botsing arriveerden, constateerden dat de bestuurder en de andere inzittende dronken waren en zich agressief en verward gedroegen.

Volgens S. kwam dat door de klap en de schrik van de botsing. Een arts sprak in het rapport van „een sterk onder invloed verkerende chauffeur". Volgens S. viel dat nogal mee: hij hield vol dat hij wél in staat was een auto te besturen.

Lekke band

„Hoe komt u dan zomaar op klaarlichte dag tegen een mast", vroeg mr. De Jonge. S. weet de oorzaak van de botsing aan een lekke band, hetgeen mr. C. van de Burg, de officier van justitie tenslotte de opmerking ontlokte: „De dronkeman heeft in het algemeen een optimistische kijk op het leven". Hij vond het „een ernstig geval van drankmisbruik", en eiste veertien dagen gevangenisstraf en zes maanden ontzegging van de rijbevoegdheid.

De raadsman van S., mr. Smit, koos voor de optimistische benadering van S. en vroeg een geheel voorwaardelijke straf met een boete en een zó kort mogelijke intrekking van de rijbevoegdheid, dit vanwege het beroep van S.

De politierechter vonniste S. met veertien dagen gevangenisplus drie maanden ontzegging van de rijbevoegdheid en nog drie maanden voorwaardelijke ontzegging met een proeftijd van drie jaar. „Het promillage van de bloedproef zegt mij genoeg", stelde mr. De Jonge.

8

a Waarom is het noodzakelijk dat op een rechtszitting niet alleen het procesverbaal wordt bekeken, maar dat er ook getuigen gehoord worden?

b Sommige mensen denken dat een advocaat steeds zegt dat zijn cliënt het niet gedaan heeft. Zou je aan de hand van de zaak tegen de dronken chauffeur kunnen uitleggen dat dat niet waar is?

9

a Vind je het terecht dat straffen soms met aftrek van voorarrest gegeven worden?

b Hoe denk je over het feit dat straffen soms gedeeltelijk voorwaardelijk gegeven worden?

c Kun je andere straffen bedenken? Denk daarbij goed aan de voor- en nadelen die er aan vast zitten.

10

Bij rechtbankverslagen in de krant staan de namen van de verdachten nooit voluit geschreven. Ook staan er nooit foto's van zittingen van de rechtbank in de krant, hooguit tekeningen. Wat vind je daarvan?

RECHTBANKEN IN SOORTEN

In de wet worden de dingen die niet mogen in tweeën verdeeld:
- De *overtredingen* zijn minder ernstig; 's avonds zonder achterlicht fietsen bijvoorbeeld.
- De *misdrijven* zijn ernstiger.

In Nederland zijn 62 *kantongerechten*. Daar behandelt de kantonrechter de overtredingen en de civiele zaken, waarbij als het om geldkwesties gaat, minder dan *f* 1500,— gemoeid is. De kantonrechter mag alleen zaken behandelen waar volgens de wet geen vrijheidsstraf voor gegeven mag worden.

Gaat het om een minder ernstig misdrijf, waar volgens de wet wél een vrijheidsstraf voor gegeven mag worden of om civiele zaken waarbij meer dan *f* 1500,— op het spel staat, dan wordt de zaak in een van de 19 *arrondissementsrechtbanken* behandeld door de politierechter.

Voor strafzaken waar minderjarigen bij betrokken zijn, is er de kinderrechter.

Gaat het om de berechting van ernstige misdrijven, dan wordt de zaak op de arrondissementsrechtbank behandeld door de meervoudige kamer. Dan zit er niet één, maar zitten er drie rechters achter de tafel.

De arrondissementsrechtbank heeft nog een andere functie. Het kan namelijk voorkomen dat je vindt door de kantonrechter onrechtvaardig behandeld te zijn. Je hebt dan de mogelijkheid bij een arrondissementsrechtbank in beroep te gaan. Daar wordt jouw zaak dan opnieuw behandeld.

In Nederland kan een zaak maar één keer in hoger beroep behandeld worden. Als jouw zaak voor het eerst voor een arrondissementsrechtbank behandeld is, dan kun je bij een gerechtshof in hoger beroep gaan. Ook kan het voorkomen dat de officier van justitie vindt dat je een veel te lichte straf gekregen hebt. Ook hij kan in hoger beroep gaan. Hoger beroepzaken van arrondissementsrechtbanken komen bij een van de vijf *gerechtshoven* in Nederland terecht.

Het hoogste gerechtshof in Nederland is de *Hoge Raad der Nederlanden* die erop toeziet dat de lagere rechtbanken de wetten op de juiste wijze toepassen. Als je bijvoorbeeld vindt dat een gerechtshof in hoger beroep jouw zaak onrechtvaardig behandelde, kun je dat aan de Hoge Raad voorleggen. Daar wordt bekeken of de lagere rechters zich wel aan de juridische regels gehouden hebben. De feiten worden niet door de Hoge Raad gecontroleerd. Als ze vinden dat de rechters jouw zaak niet goed behandeld hebben door een bepaalde wet verkeerd toe te passen, dan vindt *cassatie* plaats. Dat wil zeggen dat ze de zaak aan een andere rechtbank toewijzen.

Daar wordt jouw zaak dan weer helemaal vanaf het begin in behandeling genomen.

11

Maak een schematisch overzicht van de verschillende rechtbanken en hun taken.

INFO

Straffen

Tweehonderd jaar geleden werd er in Nederland nog heel streng gestraft. Voor de ernstigste misdaden was er de doodstraf. Die had je dan in soorten: onthoofden, ophangen, wurgen, verbranden, levend koken, radbraken, levend begraven en verdrinken. Ook minder ernstige zaken werden streng gestraft: afhakken van vingers, armen of benen, uitsteken van ogen, stokslagen, het hoofd kaal scheren of brandmerken. Je kon toen voor je hele leven „op water en brood" in de gevangenis gezet worden. Je kon voor straf het land uitgezet worden. Voor lichte overtredingen kon je aan de schandpaal genageld worden.

Sinds die tijd is er een heleboel veranderd. De straffen zijn een stuk lichter geworden. Zo'n honderd jaar geleden werd de doodstraf afgeschaft. De gevangenissen zijn intussen een stuk verbeterd. Er veranderde zo veel dat er mensen zijn die vinden dat de straffen lang niet afschrikwekkend genoeg meer zijn. Van tijd tot tijd lees je dat die mensen zeggen dat er strenger gestraft moet worden. Heel soms hoor je zelfs iemand zeggen dat de doodstraf maar weer ingevoerd zou moeten worden.

Door de rechtbanken behandelde misdrijven

	1958	1963	1968	1973	1976
agressieve misdrijven	9174	8644	9860	8682	9506
sexuele misdrijven	2399	2250	2159	820	675
vermogensmisdrijven (diefstal, oplichting)	14929	15453	19485	19955	19692
misdrijven wegenverkeerswet	7929	9559	13409	14641	23912

bron: C.B.S.

12

a Bereken met hoeveel procent de verschillende misdrijven die in de tabel vermeld staan zijn toe- of afgenomen in de periode 1968-1976.

b Welk soort misdrijven is in die periode procentueel het meest toegenomen? Wat zouden daar de oorzaken van kunnen zijn?

c Welke soort misdrijven is in die periode procentueel het meest afgenomen? Wat zouden daar de oorzaken van kunnen zijn?

d Niet alle misdrijven staan in deze tabel. Om welke soort misdrijven zal dat vooral gaan?

HET MES-INCIDENT

Op 10 juni 1979 gebeurde er in het Groninger Oosterparkstadion iets wat nog nooit in een Nederlands voetbalstadion gebeurd was. Tijdens de voetbalwedstrijd FC Groningen-Telstar gooide een supporter zijn mes in de richting van Telstar-aanvoerder Fred Bischot. De Telstar-spelers verlieten daarna onmiddellijk het veld. De wedstrijd werd gestaakt bij een stand van 2-0 voor Groningen.

Het ging er toen om hoe de rest van de wedstrijd uitgespeeld zou worden. FC Groningen en de KNVB vonden dat de wedstrijd in het Oosterparkstadion mét publiek gespeeld zou moeten worden. Telstar was het daar niet mee eens. Ze wilden wel naar Groningen komen, maar dan zou de wedstrijd zonder publiek gespeeld moeten worden.

De voorzitter van Telstar, Ton Zwikstra, zei: „De veiligheid van de spelers staat bij ons voorop. In de reglementen staat dat het bestuur van Telstar verantwoordelijk is voor de veiligheid van de spelers. Wij achten ons niet in staat om die verantwoordelijkheid te dragen. Daarom hebben we na overleg met onze juridische adviseurs besloten een kort geding aan te spannen."

Als twee mensen of twee groepen mensen het over een belangrijk punt oneens zijn en er moet snel een beslissing genomen worden, dan bestaat de mogelijkheid bij de rechtbank een *kort geding* aan te spannen. Beide partijen verschijnen dan voor de rechter met hun eisen

en het is de onpartijdige rechter die dan een beslissing neemt. Op 19 juni was het kort geding van Telstar tegen de KNVB voor de Groninger rechtbank. De advocaat van Telstar vond dat het bestuur van de FC Groningen had moeten ingrijpen en dat de KNVB aan Telstar niet de garantie gegeven had dat er geen herhaling zou kunnen komen van het mesincident.

Telstart eiste dus dat het duel zonder publiek gespeeld zou moeten worden. De advocaat van de KNVB stelde dat je de FC Groningen en het hele Groninger publiek niet kon straffen voor wat één supporter misdaan had. Groningen eiste 100.000 gulden van Telstar als de ploeg niet in Groningen met publiek zou willen komen spelen.

Toen was het aan de rechter om te oordelen. Diezelfde avond al kwam de uitspraak: de gestaakte wedstrijd zou mét publiek uitgespeeld moeten worden. Telstar zou Groningen 100.000 gulden moeten betalen als men niet zou komen. De vice-president van de Groninger rechtbank, mr. J. E. de Jonge, wees dus de eis van Telstar af: „Objectief gezien zal voor Telstar het spelen met publiek geen grotere risico's met zich meebrengen dan anders." De rechtbank nam het op voor de toeschouwers die een kaartje voor de wedstrijd gekocht hadden en nog maar 32 minuten voetbal gezien hadden: „Het publiek dat een kaartje gekocht heeft, mag hiervoor een tegenprestatie verlangen."

De volgende avond werd de wedstrijd uitgespeeld. F.C. Groningen won uiteindelijk met 3-0.
Inmiddels was op 12 juni de messenwerper gearresteerd. Het bleek de 41-jarige J. R. uit Groningen te zijn die bekend stond als een trouw supporter van de F.C. Groningen. De politie kon tot aanhouding overgaan op grond van een aantal getuigenverklaringen, krantenfoto's en videobeelden van het televisieverslag van de wedstrijden. De man bekende zijn daad te hebben gepleegd omdat hij vond dat Telstar veel te ruw speelde. Dat zou in het bijzonder voor aanvoerder Fred Bischot gegolden hebben. De verdachte werd ingesloten op beschuldiging van een poging tot doodslag. De volgende ochtend werd hij voorlopig weer op vrije voeten gesteld.

Op 15 augustus moest R., die inmiddels van de KNVB het verbod opgelegd gekregen had vier jaar lang de thuiswedstrijden van de F.C. Groningen te bezoeken, voor de politierechter verschijnen. De verdedigster van R. vroeg uitstel van het proces om redenen die zij alleen achter gesloten deuren bekend wilde maken. Hoewel politierechter mr. J. Mein daar eerst weinig voor voelde, stemde hij er tenslotte toch mee in. Daarna besloot hij de zaak voor onbepaalde tijd aan te houden.
Op dinsdag 8 januari 1980 moest R. opnieuw voor de politierechter verschijnen. De officier van justitie achtte bewezen dat R. Bischot van Telstar bedreigd had met zware mishandeling. Hij noemde het een „bijzonder bedenkelijke zaak". De advocate van R. stelde dat haar cliënt in een vlaag van woede had gehandeld en nooit de bedoeling gehad had om de speler van Telstar ook maar een haar te krenken. Ze vond dat R. al genoeg gestraft was door de maatregel van de KNVB om vier jaar lang niet meer naar thuiswedstrijden van zijn club te mogen kijken. Ze vroeg vrijspraak.

Politierechter mr. J. Mein vonniste overeenkomstig de eis van de officier van justitie. R. kreeg drie weken voorwaardelijke gevangenisstraf, een proeftijd van twee jaar en een boete van ƒ 250,—. Het in beslag genomen mes werd verbeurd verklaard. De maatregel die de KNVB tegen R. genomen had, noemde hij een voorbeeld voor anderen.

13

In de tekst van dit hoofdstuk werd een onderscheid gemaakt tussen strafzaken en civiele zaken. Geef aan waar in *Een mes op het voetbalveld* sprake is van een civiele en waar van een strafzaak. Licht je antwoord toe.

8. GLOBAAL GEREGELD

In grensgebied:
Kerninstallat
verontrusten
provincies

Van onze correspon

ARNHEM — Gelderland
ijssel zijn ongerust over
derde Westduitse plan
kernenergie-installaties
grensgebied met Nede
zeggen ze in een brief aa
de-Kamercommissie voor
gie.

De plannen voor het
een opslagplaats voor sp
in Ahaus (bij Enschede
Bondsrepubliek het v
derd. Sinds kort ligge
schrijvingen van een
rijkingsfabriek te Gro
van een kerncentrale
West-Duitsland ter visi
Lingen liggen op ger
van de Nederlandse gr

Beslissingen over nucleaire ontwikkelingen moeten in afwachting
discussie daarover

Gelderland en Overijssel vinden het dringend nodig dat er, bij voorkeur in EG-verband, maar in eerste instantie met de Bondsrepubliek en
gemaakt

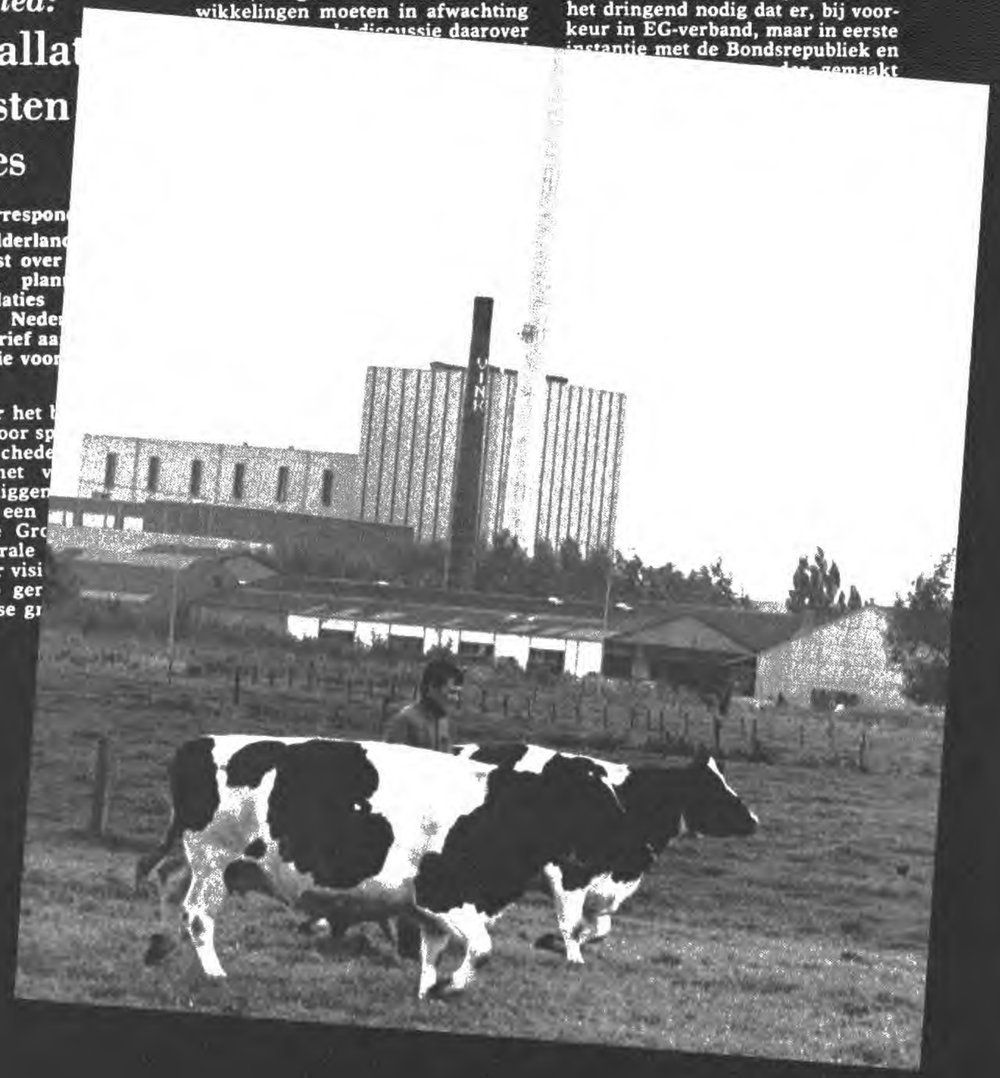

De bouw van een kernreactor en het opslaan van atoomafval zijn dingen die voor iedereen zo ingrijpend zijn dat er niet op gemeentelijk of provinciaal niveau, maar uiteindelijk op landelijk niveau over wordt beslist. Maar je kunt je natuurlijk afvragen of dergelijke problemen wel bij de nationale grenzen ophouden. Of zo'n kerncentrale nu in Nederland of vlak over de grens in Duitsland staat; het gevaar dat zo'n installatie kan opleveren, wordt er niet minder om!
Een ander voorbeeld. In Nederland wordt met allerlei wetten en regelingen geprobeerd de vervuiling van het water zo veel mogelijk tegen te gaan. Overtreders kunnen zware boetes krijgen. Maar als je dan bedenkt dat er ieder jaar zes miljoen ton afvalzouten met het Rijnwater bij Lobith ons land binnenstroomt, kun je je wel afvragen wat al die Nederlandse regels voor zin hebben, als andere landen er helemaal niet aan meewerken.

Veel problemen op het gebied van het milieu, van de energie, van de landbouw, van de werkgelegenheid, enzovoort kun je nauwelijks meer per land bekijken. Internationale samenwerking is daarvoor noodzakelijk geworden. In de *Europese Gemeenschap* probeert Nederland samen met acht andere Europese landen oplossingen voor dergelijke problemen te vinden.

Nog steeds staat in die samenwerking de zelfstandigheid van de deelnemende landen voorop. Als een land iets beslist niet wil, dan gebeurt het ook niet. Er zijn mensen die hopen dat daar in de toekomst verandering in komt. Er moet een tijd komen, zeggen zij, dat de verschillende landen samen één nieuwe staat worden; een soort Verenigde Staten van Europa. Maar daar zitten nog wel de nodige haken en ogen aan en zover is het in ieder geval nog lang niet.

1

„Kun je nog een paar voorbeelden geven van problemen die verder gaan dan de grenzen van ons land? Geef daarbij aan welke landen erbij betrokken zijn."

2

Wat zou je er van vinden als ons land zou ophouden te bestaan en samen met andere landen een Verenigde Staten van Europa zou worden? Bespreek met elkaar de voor- en nadelen die jullie van zo'n Verenigd Europa verwachten.

DE EUROPESE GEMEENSCHAP

In 1957 tekenden een aantal Europese landen het *Verdrag van Rome* waarmee zij de *Europese Economische Gemeenschap* oprichtten. Daarbij beloofden die landen elkaar op een groot aantal gebieden te zullen samenwerken. Tussen de deelnemende landen werden de douane-tarieven afgeschaft. Na verloop van tijd werd er op veel meer gebieden dan alleen economische samengewerkt en men ging spreken van *Europese Gemeenschap*. Het aantal landen bedraagt nu negen en in de toekomst zullen er daar nog wel enkele bij komen.

Soms gaat de samenwerking tussen de deelnemende landen zo ver dat er in EG-verband afspraken gemaakt worden om een stukje nationale beslissingsbevoegdheid te laten schieten en dat helemaal in EG-verband te laten regelen. De prijzen van landbouwprodukten zijn daar een voorbeeld van: ieder jaar wordt er in EG-verband een nieuwe lijst van prijzen voor landbouwprodukten vastgesteld. Kon de Nederlandse regering vroeger bepalen hoeveel er voor bepaalde produkten betaald moest worden, nu wordt dat door de negen ministers van landbouw voor alle negen EG-landen samen gedaan. De EG heeft op dit punt *supranationale bevoegdheden.*

Als de EG iets over bijvoorbeeld de landbouwprijzen wil gaan beslissen, stuurt de Nederlandse regering de minister van Landbouw om in Brussel met de ministers van landbouw van de overige EG-landen daarover te gaan onderhandelen. Zij zijn het die op dat punt in de EG de beslissingen nemen in de *Raad van Ministers.* Vaak zijn dat heel moeilijke onderhandelingen, want er zijn onderling grote belangentegenstellingen: het ene land heeft voordeel van een bepaalde regeling, terwijl dezelfde regeling voor een ander land juist erg nadelig is. Als er bijvoorbeeld het voorstel ligt om de produktie van tomaten te verminderen dan zullen de landen waar veel tomaten verbouwd worden daar waarschijnlijk op tegen zijn, omdat daar dan veel tomatenverbouwers zonder werk komen te zitten. Toch moet er uiteindelijk een beslissing vallen en de Raad van Ministers vergadert er uren, of zelfs vaak dagen en nachten, over voor er overeenstemming bereikt is.

De Raad van Ministers neemt dus de beslissingen in de EG. De samenstelling van die Raad wisselt nogal eens en dat maakt het werken er niet gemakkelijker op. Het komt bijna nooit voor dat er niet in een van de negen landen een kabinetscrisis is en dat de minister uit zo'n land in de Raad dus „demissionair" is. Ook de politieke kleur van de afgevaardigde ministers voor een bepaald land kan bij wijze van spreken van de ene dag op de andere veranderen.

De Raad van Ministers heeft een orgaan dat hun zaken voorbereidt: de *Europese Commissie* die uit dertien „commissarissen" bestaat. De vier grote EG-landen benoemen ieder twee commissarissen, de vijf kleinere ieder één. Zij hebben een uitvoerende taak en iedereen heeft een eigen „portefeuille". Zo is er een commissaris van landbouw, één van sociale zaken, enz. Verder zijn er dan de EG-ambtenaren die voor hun aandeel in de voorbereiding en uitvoering van besluiten zorgen.

De verhouding Raad van Ministers — Europese Commissie op Europees niveau kun je op nationaal niveau het beste vergelijken met de verhouding Parlement — Regering. De Raad van Ministers en het parlement zijn de wetgevende macht; de Europese Commissie en de regering de uitvoerende macht.

In juni 1979 zijn er voor het eerst verkiezingen voor het *Europese Parlement* gehouden. Eigenlijk is het woord „parlement" helemaal fout, want dat duidt er op dat zo'n orgaan wetgevende bevoegdheden heeft. En juist dat heeft het Europese parlement nu niet. Op EG-niveau ligt de wetgevende macht bij de Raad van Ministers. Het Europese parlement heeft het recht op inspraak, maar de Raad van Ministers maakt uiteindelijk de dienst uit.

3

De Raad van ministers verandert nogal eens van samenstelling. Kun je verklaren waardoor dat komt?

De deelnemende landen hebben beloofd 1 % van hun BTW-opbrengst in de EG-kas te storten. Slechts over een klein deel daarvan heeft het Europese Parlement iets te vertellen.

Naast de adviserende rol heeft het Europese parlement vooral een controlerende en signalerende rol. Ten opzichte van de Europese commissie bijvoorbeeld. De parlementsleden hebben het recht over elk onderwerp vragen te stellen. Ieder jaar moet de Europese commissie aan het parlement verslag uitbrengen over wat ze in het afgelopen jaar gedaan heeft en wat ze in de toekomst van plan is. Het parlement heeft het recht de Europese Commissie te ontslaan bij een $^2/_3$ meerderheid van stemmen. Alleen over de opvolgers van de commissarissen hebben ze dan weer niets te vertellen, want die worden door de nationale regeringen benoemd.

Naast de wetgevende en de uitvoerende macht heeft de Europese gemeenschap ook een rechterlijke macht. Dat is het *Europese Hof* dat in Luxemburg zetelt. De negen landen benoemen ieder één rechter, steeds voor een periode van zes jaar. Net als de rechters in Nederland hebben de Europese rechters de taak om bij geschillen de regels toe te passen en zonder aanziens des persoons recht te spreken. Het kan voorkomen dat lidstaten het oneens zijn over de toepassing van bepaalde EEG-regels of dat een burger uit een EEG-land vindt dat hij als gevolg van EEG-regels benadeeld wordt.

6

Hoe zou je kunnen verklaren dat er weinig mensen deelgenomen hebben aan de verkiezingen voor het Europese parlement?

4

Ook vóór juni 1979 was er al een Europees Parlement.

a Probeer eens uit te zoeken hoe de samenstelling voor juni 1979 geregeld was.

b Wat was de belangrijkste verandering? Waarom zou dat op die manier veranderd zijn?

5

Kun je verschillen aangeven tussen de rechterlijke macht bij het Europese Hof en de Nederlandse rechtspraak?

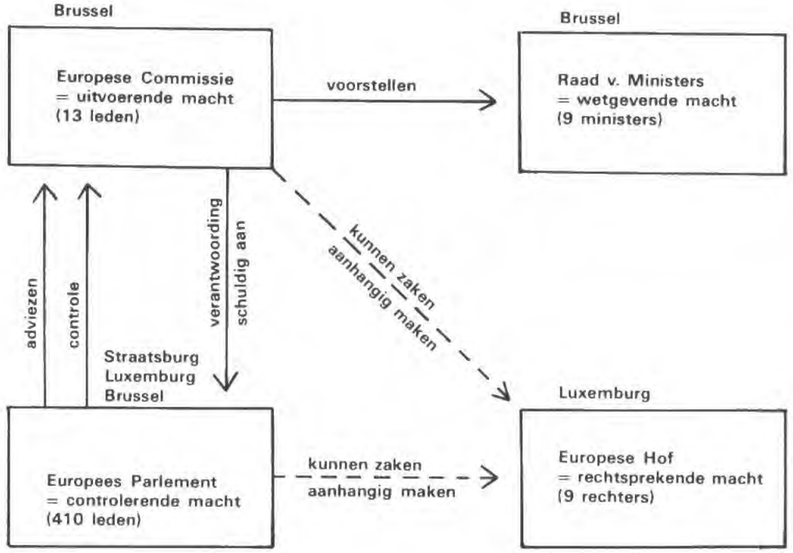

De kiezers liepen er nog niet erg warm voor

De eerste rechtstreekse verkiezingen voor het Europese parlement waren geen doorslaggevend succes. Twee van de vijf Nederlanders die hun stem uit mochten brengen, gingen niet.

De boterberg

Regelmatig kun je iets over de „boterberg" in de kranten lezen. In de EG-landen wordt te veel melk geproduceerd en dus ook te veel melkprodukten. Een daarvan is de boter die in enorme hoeveelheden in koelhuizen wordt opgeslagen. Later wordt dan een deel van de boterberg voor een prikje naar Rusland verkocht, of wij kunnen die hier goedkoop als „kerstboter" in de supermarkt kopen.
De boterberg is een gevolg van EG-maatregelen. Door een minimumprijs voor melk vast te stellen waren de boeren altijd verzekerd van een bepaalde prijs voor hun melk. Zakte de prijs onder de minimumprijs, dan kreeg de boer het verschil uit de EG-kas vergoed. Ook al kon het in feite niet meer uit, de boer kreeg toch zijn geld en de hoge melkproduktie bleef.
Dit bleef zo tot het de EG te gek werd. Als we nu de minimumprijs eens flink laten zakken, zo dacht men in Brussel, dan zullen erg veel boeren er wel mee ophouden. Het kan voor hen dan niet meer uit, ze zullen ophouden met hun boerenbedrijf en de melkproduktie wordt dan dus minder. Op papier leek het een prima plan en er waren inderdaad nogal wat boeren die er mee ophielden. Alleen ... hun koeien bleven en de melk bleef komen en de boterberg bleef groeien. De boeren die er mee ophielden, verkochten vee en land aan hun collega's.
Die collega's gaven hun nieuwe aanwinsten uitgekiend veevoer en stalden ze in de modernste ligboxen. In plaats van minder, werd er juist méér melk geproduceerd. Oplossingen bleken niet gemakkelijk voorhanden: een maatregel die de produktie in het ene land zou afremmen zou die in andere landen juist bevorderen. Ook het nationale politieke beleid verschilt van land tot land. In sommige landen zijn er conservatieven aan de macht, in andere landen progressieven. Wat het ene land uitstekende ideeën vindt, daar is men in het andere land nu juist op tegen.

In een interview vertelde een hoge EG-ambtenaar dat hij er langzamerhand moedeloos van werd. 600.000 Ton boter lag er in de koelhuizen, opgekocht met geld van de Europese belastingbetaler. Ongeveer 40 % van de uitgaven van de EG werd gebruikt voor het instandhouden van een minimumprijs. De ene oplossing na de andere werd verworpen. Steeds was er wel weer een land dat er fel op tegen was:
„Vergeet het dus maar, want het is politiek niet haalbaar. En ondertussen lopen er vijfentwintig miljoen melkkoeien in de EEG-landen rond en daarvan moet tien procent naar de slager."

Vrij Nederland nr. 11 / 1979

DE HELE WERELD?

Net zoals Nederland in de EG met andere landen samenwerkt, hebben veel landen onderling dergelijke samenwerkingsverbanden. De manier waarop samengewerkt wordt en het aantal landen verschilt van geval tot geval sterk, maar het uitgangspunt is steeds hetzelfde: gemeenschappelijke belangen met andere landen door samenwerking zo veel mogelijk verwezenlijken.

De volgende logische stap is een samenwerkingsverband dat zo groot is dat het de hele wereld beslaat. Zo'n mondiale organisatie bestaat er sinds 1945: *de Verenigde Naties.* Het is een nogal lange en moeizame geschiedenis: hoe groter het samenwerkingsverband, hoe meer de belangen uiteenlopen en hoe minder afzonderlijke landen bereid zijn om terwille van het algemene belang iets van hun eigen wensen op te geven.

Het idee om op wereldniveau samen te gaan werken stamt uit het eind van de Eerste Wereldoorlog. Het idee kwam van de Amerikaanse president Wilson die door een internationale organisatie voor eens en altijd een eind wilde maken aan de verschrikkingen van de moderne oorlogen. Hij kwam met het idee een *Volkenbond* op te richten waarin nationale staten samen zouden gaan werken en samen de geschillen zouden uitpraten. Veertig landen werden lid van de Volkenbond maar hoewel het een goed idee was, werd het beslist geen succes. Wilsons eigen Amerika wilde geen lid van de Volkenbond worden en ook andere belangrijke landen werden geen lid. Soms uit zichzelf, soms omdat de leden van de bond hen er niet bij wilden hebben.

In de jaren dertig begon de vrede weer ernstig in gevaar te komen en de Volkenbond bleek machteloos. Toen men maatregelen wilde nemen tegen de agressieve politiek van het Volkenbond-lid Japan in Oost-Azië, zegde Japan zijn lidmaatschap op. Ook Duitsland en Italië stapten uit de Volkenbond en gingen door met hun agressie tegen andere volken. De Volkenbond kon hier niets tegen doen. Amerika was geen lid van de organisatie en de grote landen die er wel in zaten, waren het onderling te vaak oneens. Bovendien had men alleen de mogelijkheid met woorden de vrede te bewaren, gewapend optreden mocht de Volkenbond niet. Toen in 1939 Duitsland Polen binnenviel, nam de Poolse regering niet eens meer de moeite dit bij de Volkenbond te melden; de Tweede Wereldoorlog was begonnen.

Dezelfde stemming van „zoiets mag nooit weer gebeuren" kwam er ook al spoedig na de Tweede Wereldoorlog. Met hetzelfde idee voor ogen als de Volkenbond werden in 1945 de *Verenigde Naties* opgericht. Wel werd de VN organisatorisch anders opgezet, want men had toch wel het een en ander geleerd van het mislukken van de eerste internationale organisatie:

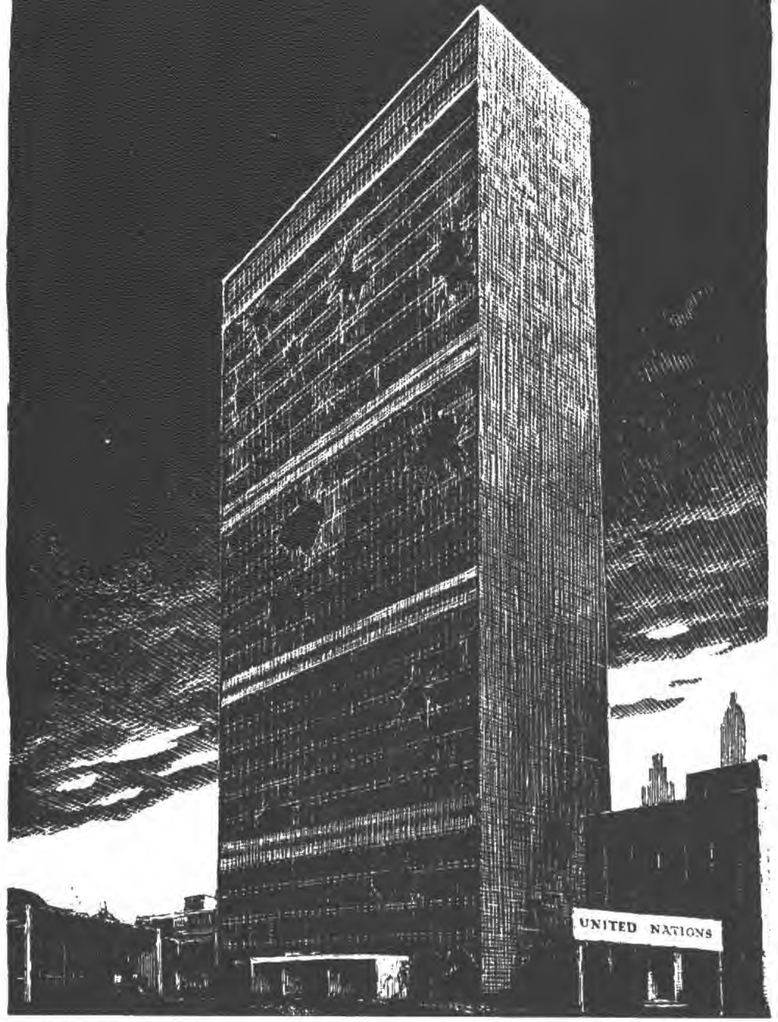

Een tekenaar maakte deze cartoon van het hoofdkantoor van de Verenigde Naties in New York. *Mensen in een glazen huis* noemde hij de prent.

- Het meest opvallende verschil was dat de Sovjet-Unie en de Verenigde Staten toetraden tot de Verenigde Naties.
- De Volkenbond had alleen maar bevoegdheden op papier gehad, de Verenigde Naties hadden de mogelijkheid gewapend op te treden om de vrede te bewaren. (Zie de tekst over UNIFIL)
- Het „dagelijks bestuur" van de VN is de *Veiligheidsraad*. Dat orgaan heeft het recht beslissingen te nemen waar ieder VN-lid zich aan moet houden. De vijf z.g. *permanente leden* (China, Engeland, Frankrijk, Sovjet-Unie en de Verenigde Staten) moeten het dan wel alle vijf over die beslissing eens zijn. Wanneer ook maar één van de permanente leden het er niet mee eens is en zijn veto (= ik verbied) uitspreekt, dan gaat het niet door.

Schema Verenigde Naties

Veiligheidsraad

Een soort dagelijks bestuur van de V.N. waar vertegenwoordigers van de vijf grootste landen permanent deel van uit maken en de overige tien voor de periode van twee jaar door de Algemene Vergadering gekozen worden. De grote 'vijf' hebben een veto-recht. Ieder lid van de V.N. is gebonden aan de beslissingen van de veiligheidsraad.

Algemene vergadering

Alle leden van de V.N. hebben in deze vergadering één stem. Er worden alleen aanbevelingen gedaan. Daartoe wordt bij meerderheid van stemmen besloten. De Algemene Vergadering kiest de niet-permanente leden van de Veiligheidsraad.

Secretariaat-Generaal

Op het secretariaat van de V.N. in New York werken een paar duizend ambtenaren. Aan het hoofd staat de secretaris-generaal die het recht heeft de veiligheidsraad bijeen te roepen over zaken die de internationale vrede in gevaar brengen.

Gespecialiseerde organisaties

Onder de V.N. werken een heleboel gespecialiseerde organisaties. Een paar voorbeelden
- het kinderfonds UNICEF
- de onderwijsorganisatie UNESCO
- de voedselorganisatie FAO
- de gezondheidsorganisatie WHO.

Internationaal gerechtshof

Als landen onderling niet uit conflicten komen, kunnen zij hun geschil voorleggen aan het internationaal gerechtshof in Den Haag. De uitspraak van het Hof is dan bindend.

7

Waarom zou de Volkenbond zo machteloos geweest zijn in de periode voor de Tweede Wereldoorlog?

8

Waarin verschilt de Verenigde Naties van de Volkenbond?

Als je naar de geschiedenis van de Verenigde Naties kijkt, kun je zeggen dat ze op veel gebieden een erg positieve invloed gehad heeft. Men heeft zich ingespannen voor de vrede en op tal van manieren is de samenwerking tussen landen onderling uitgebreid. Toch zijn er bij de geschiedenis van de Verenigde Naties ook wel een aantal kanttekeningen te plaatsen. Zo is er bijvoorbeeld de besluitvorming in de Veiligheidsraad. Besluiten mogen pas genomen worden als alle permanente leden er voor zijn. De Veiligheidsraad kan dus nooit een beslissing nemen die tegen de zin is van een van de wereldmachten. Hiermee wilde men voorkomen dat de Verenigde Naties net zo uit elkaar zou vallen als de Volkenbond, maar in feite betekent het ook dat de VN nooit aktie kan ondernemen tegen een van de permanente leden.

Toen de VN werd opgericht was het al duidelijk dat de twee grote overwinnaars van de Tweede Wereldoorlog, Amerika en Rusland, na de oorlog elkaars tegenstanders zouden worden. Amerika met zijn bondgenoten (in de *Noord-Atlantische Verdragsorganisatie*) en Rusland met bondgenoten (in het *Warschaupact*) stonden zo lijnrecht tegenover elkaar in een gewapende vrede dat men het een „Koude Oorlog" ging noemen. Maar ook toen er in het begin van de jaren zestig enige ontspanning tussen de supermachten begon te komen, bleef vrede en veiligheid op de wereld ver te zoeken. Nieuwe oorlogen werden gestreden, nieuwe tegenstellingen ontstonden; die tussen arm en rijk bijvoorbeeld — het probleem van de Derde Wereld. Voor de Verenigde Naties die de vrede willen bewaren en de samenwerking willen bevorderen, is er nog wel het een en ander te doen.

Zou je zelf uitgezonden willen worden als VN-militair?
Licht je antwoord toe.

Nederlandse troepen naar Libanon

Als je voor militaire dienst gekeurd wordt, is een van de vragen die je dan gesteld worden of je bereid bent deel te nemen aan VN-activiteiten. Veel mensen die met die vraag te maken kregen, hebben waarschijnlijk tamelijk klakkeloos met „JA" geantwoord. Het klonk dan ook heel goed zo'n nobel streven aan die vervelende diensttijd te geven. Echt actueel was de vraag evenwel niet, want het Nederlandse leger was lange tijd niet ingeschakeld bij VN-politietaken. Begin '79 veranderde dat toen de Nederlandse regering beloofde 700 militairen ter beschikking van UNIFIL te stellen.

In maart '78 had de Veiligheidsraad besloten UNIFIL (United Nations Interim Forces In Libanon) in het leven te roepen om het door Israël bezette gedeelte van Zuid-Libanon onder controle te houden. Om een eind te maken aan invallen van Palestijnen uit dat gedeelte van Libanon had Israël dat gebied indertijd bezet. Uiteindelijk bleek Israël bereid zich daaruit terug te trekken als het de garantie kreeg dat de Palestijnen hen met rust zouden laten. De Veiligheidsraad besloot daarop het gebied met toestemming van de regering van Libanon voorlopig onder het gezag van VN-troepen te stellen. Zo ging UNIFIL als een scheidsrechter tussen de twee partijen in het gebied optreden om de rust te handhaven. Bij het wegtrekken van de Israëli's werd de zaak gecompliceerd door het optreden van de door Israël gesteunde „Christelijke Militia's".

In heel Libanon hadden deze militia's vooraan gestaan bij het bestrijden van de Palestijnen. Bij het terugtrekken van de Israëli's hadden zij een deel van het gebied in bezit genomen. Hierdoor kwam er tussen het UNIFIL-gebied en de Israëlische grens een zone waarin de Militia's het voor het zeggen kregen. De UNIFIL-opdracht bleek erg moeilijk. Bijna voortdurend werd er geschoten tussen de Palestijnen en de Christelijke Militia's. Iemand die daar een tijdje gezeten had, vertelde:

„Je was scheidsrechter tussen vechtende partijen, maar op een gegeven ogenblik was je zelf doelwit, schietschijf. Dan vraag je je echt wel af waar je mee bezig bent. Het is ook heel frusterend dat je niets terug kunt doen!"

Toen het besluit van de Nederlandse regering om troepen voor UNIFIL te gaan leveren, bekend werd, kwam er een storm van protest los. De belangenorganisaties van dienstplichtige militairen protesteerden tegen het feit dat mogelijk jongens die voor hun nummer opgekomen waren, tegen hun zin naar Libanon zouden worden gestuurd. Veel mensen bleken zich alleen maar bereid verklaard te hebben voor VN-dienst omdat ze dan in een kazerne dicht bij huis terecht zouden komen. Een deel van de mensen dat voor uitzending in aanmerking kwam, protesteerde inderdaad. Ook betrokken ouders toonden in een brief aan de Tweede Kamer hun bezorgdheid. Hun kinderen waren nog te jong en te onervaren, schreven zij.

De Tweede Kamer verweet de regering de Kamer te laat ingelicht te hebben, want men had eerst het besluit genomen. Uiteindelijk ging de Kamer toch akkoord met het beleid. Alleen vroeg men de regering wel in een motie het bataljon waar mogelijk aan te vullen met vrijwilligers uit andere onderdelen. Minister Scholten van Defensie beloofde rekening te zullen houden met de Kameruitspraak.
Op 10 maart 1979 arriveerden de eerste 740 Nederlandse „blauwe baretten" met twee KLM-vliegtuigen op het vliegveld van Beirut.

9. VRIJ GEREGELD

9 maart 1979

ZWEMBAD MOET OP ZONDAG OPEN ZIJN

De gemeenteraad van Rijssen had het besluit genomen om het gemeentelijke zwembad om godsdienstige redenen op zondag gesloten te houden. Zowel de provincie als later ook de Kroon waren het met dit besluit niet eens. Het raadsbesluit werd dan ook vernietigd. Het zwembad was vanaf die tijd weer op zondag geopend.

22 oktober 1979

SCHOKKENDE BIJEENKOMST IN BOS BIJ SOEST

Schokkende woorden die deden terugdenken aan de Nazi-tijd, klonken in de bossen van Soest, toen het Nationale Jeugdfront daar een bijeenkomst hield. Discriminerende uitlatingen over Surinamers, werden gekoppeld aan de nog steeds zo vers in het geheugen van vele mensen liggende betogen over de superioriteit van het Germaanse ras. De politie van Soest hoorde de discriminerende opmerkingen aan zonder in te grijpen. „Dat kan allemaal in Nederland", was hun commentaar. In een verklaring betuigden alle fracties in de Tweede Kamer hun afschuw over het gebeurde in Soest.

10 oktober 1979

ACTIEGROEP GRIST RADIOBAND UIT VPRO-STUDIO

Kort voor twaalf uur kwam een aantal mannen de VPRO-studio binnen die de portier vertelden „even te komen kijken". Ze pakten een uitzendband van de draaitafel en maakten die onklaar. Op die band stond een interview dat handelde over de situatie van de Palestijnen in Libanon. De mannen verdwenen daarna spoorloos. Later maakte de z.g. Joodse Defensie Liga bekend dat zij voor de aktie verantwoordelijk was.

Op grond van je godsdienst kun je best vinden dat je op zondag niet mag zwemmen. Dat wil niet zeggen dat je dan ook anderen – dus mensen die die godsdienst niet aanhangen – het onmogelijk moet maken te gaan zwemmen op zondag.
Het kan best zijn dat er in die uitzending van de VPRO dingen gezegd zouden gaan worden, waar de Defensie Liga het niet mee eens was. Maar heb je dan het recht om zo'n uitzending te belemmeren? Voor de wet is iedereen in Nederland gelijk ongeacht ras, huidskleur, geslacht, nationaliteit, godsdienstige of politieke overtuiging. Discriminatie is dus verboden in Nederland.

Dit zijn een aantal voorbeelden van dingen die in Nederland gebeuren. Het zijn zaken die op de een of andere manier te maken hebben met vrijheid en gelijkheid: voor de wet is iedereen gelijk en iedereen is vrij om zijn mening te uiten. Iedere mening mag uitgesproken en beluisterd worden. Daarna kun je het met iemand eens zijn of niet. In de eerste plaats gaat het er om dat je de kans krijgt naar de mening van de ander te luisteren en dat de ander op zijn beurt ook de kans krijgt jouw mening te horen. In een groot aantal artikelen zijn deze rechten in de *Grondwet* vastgelegd. Een aantal van de belangrijkste vind je hierna.

Artikel 4 Allen die zich op het grondgebied van hat Rijk bevinden, hebben gelijke aanspraak op bescherming van persoon en goederen.
De wet regelt de toelating en de uitzetting van vreemdelingen en de algemene voorwaarden, op welke ten aanzien van hun uitlevering verdragen met vreemde Mogendheden kunnen worden gesloten.

Artikel 5 Ieder Nederlander is tot elke landsbediening benoembaar.
Geen vreemdeling is hiertoe benoembaar, dan volgens de bepalingen der wet.

Artikel 6 De wet verklaart wie Nederlanders en wie ingezetenen zijn.
Naturalisatie geschiedt door of krachtens de wet.
De wet regelt de gevolgen der naturalisatie ten aanzien van de echtgenote en minderjarige kinderen van de genaturaliseerde.

Artikel 7 Niemand heeft voorafgaand verlof nodig, om door de drukpers gedachten of gevoelens te openbaren, behoudens ieders verantwoordelijkheid volgens de wet.

Artikel 8 Ieder heeft het recht om verzoeken, mits schriftelijk, aan de bevoegde macht in te dienen.
Elk verzoek moet door de verzoeker ondertekend zijn. Ondertekening uit naam van anderen kan alleen geschieden krachtens schriftelijke bij het verzoek overgelegde volmacht.
Wettig bestaande lichamen kunnen aan de bevoegde macht verzoekschriften indienen, doch alleen over onderwerpen tot hun bepaalde werkkring behorende.

Artikel 9 Het recht der ingezetenen tot vereniging en vergadering wordt erkend.
De wet regelt en beperkt de uitoefening van dat recht in het belang der openbare orde.

Artikel 171 Buiten de gevallen in de wet bepaald, mag niemand in hechtenis worden genomen, dan op een bevel van de rechter, inhoudende de redenen der gedane aanhouding. Dit bevel moet bij, of zo spoedig mogelijk na de aanhouding betekend worden aan degene, tegen wie het is gericht.
De wet bepaalt de vorm van dit bevel en de tijd binnen welke alle aangehoudenen moeten worden verhoord.

Artikel 173 Het geheim der aan de post of andere openbare instelling van vervoer toevertrouwde brieven is onschendbaar, behalve op last des rechters, in de gevallen in de wet omschreven.

Artikel 180 De leden van de rechterlijke macht worden door de Koning aangesteld.
De leden van de rechterlijke macht, met rechtspraak belast, en de procureur-generaal bij de Hoge Raad worden voor hun leven aangesteld.
De wet kan bepalen, dat hun met het bereiken van een bepaalde leeftijd ontslag wordt verleend.
Zij kunnen worden afgezet of ontslagen door uitspraak van de Hoge Raad in de gevallen bij de wet aangewezen.
Op eigen verzoek kunnen zij door de Koning worden ontslagen.
Indien een college belast wordt met administratieve rechtspraak in het hoogste ressort voor het Rijk, zijn het eerste, tweede, derde en vijfde lid van dit artikel op de leden daarvan toepasselijk.
Zij kunnen worden afgezet of ontslagen op de wijze en in de gevallen, bij de wet aangewezen.
Dit artikel is niet toepasselijk op hen die uitsluitend belast zijn met rechtspraak over personen, behorende tot de krijgsmacht of met de beslissing van disciplinaire zaken.

1

Zou je een verklaring kunnen geven voor het woord „Grondwet"?

2

Geef in eigen woorden de belangrijkste grondrechten die in Nederland gelden, weer.

3

In de tekst staat „Iedere mening mag uitgesproken en beluisterd worden". Ben je het daar mee eens?

4

In artikel 9 van de Grondwet wordt gesproken over het recht van vereniging en vergadering.

a In de tweede zin van het artikel wordt dat recht beperkt. Waarom zou dat gebeurd zijn?
b Vind je dat wat er in de bossen van Soest gebeurde, ook onder die beperking had moeten vallen?

5

Ga eens na of je tussen de genoemde grondrechten ook een verschil in belangrijkheid aan kunt geven. Of zijn ze allemaal even belangrijk?

Artikel 181 Ieder belijdt zijn godsdienstige meningen met volkomen vrijheid, behoudens de bescherming der maatschappij en harer leden tegen de overtreding der strafwet.

Artikel 196 Bij de wet worden de voorwaarden genoemd, waarop wegens ernstige gewetensbezwaren vrijstelling van de krijgsdienst wordt verleend.

Artikel 208 Het onderwijs is een voorwerp van de aanhoudende zorg der Regering.

Het geven van onderwijs is vrij, behoudens het toezicht van de overheid en, voor wat bij de wet aangewezen vormen van onderwijs betreft, het onderzoek naar de bekwaamheid en de zedelijkheid van hen die onderwijs geven, een en ander bij de wet te regelen.

Het openbaar onderwijs wordt, met eerbiediging van ieders godsdienstige begrippen, bij de wet geregeld.

In elke gemeente wordt van Overheidswege voldoend openbaar algemeen vormend lager onderwijs gegeven in een genoegzaam aantal scholen. Volgens bij de wet te stellen regels kan afwijking van deze bepaling worden toegelaten, mits tot het ontvangen van zodanig onderwijs gelegenheid wordt gegeven.

De eisen van deugdelijkheid, aan het geheel of ten dele uit de openbare kas te bekostigen onderwijs te stellen, worden bij de wet geregeld, met inachtneming, voor zover het bijzonder onderwijs betreft, van de vrijheid van richting.

Deze eisen worden voor het algemeen vormend lager onderwijs zodanig geregeld, dat de deugdelijkheid van het geheel uit de openbare kas bekostigd bijzonder onderwijs en van het openbaar onderwijs even afdoende wordt gewaarborgd. Bij die regeling wordt met name de vrijheid van het bijzonder onderwijs betreffende de keuze der leermiddelen en de aanstelling der onderwijzers geëerbiedigd.

Het bijzonder algemeen vormend lager onderwijs, dat aan de bij de wet te stellen voorwaarden voldoet, wordt naar dezelfde maatstaf als het openbaar onderwijs uit de openbare kas bekostigd. De wet stelt de voorwaarden vast, waarop voor het bijzonder algemeen vormend middelbaar en voorbereidend hoger onderwijs bijdragen uit de openbare kas worden verleend.

De Koning doet jaarlijks van de staat van het onderwijs aan de Staten-Generaal verslag geven.

DEMOCRATIE

In de Nederlandse grondwet staan de rechten van de burgers opgesomd. Veel van die rechten hebben betrekking op de manier waarop de burgers invloed kunnen hebben op het bestuur van het land. In de Nederlandse grondwet liggen de *uitgangspunten van onze democratie* vast.

Iedereen mag in Nederland een *partij oprichten* en daar propaganda voor maken. Politieke partijen komen op voor bepaalde belangen. Het kan best zijn dat jij het helemaal niet met de politiek van een bepaalde partij eens bent.

Bij de verkiezingen kun je laten zien voor welke partij je bent. In Nederland gebeurt dat in *vrije verkiezingen*. De stemming is geheim waardoor jij precies op die partij jouw stem uit kunt brengen waar jij het meest in ziet. Het geheime karakter zorgt ervoor dat niemand jou er later op aan kan spreken.

De Grondwet zorgt voor een *gelijkheid* van de burgers: iedereen mag bij de verkiezingen één stem uitbrengen. Of het nu gaat om de mening van de directeur van een groot bankconcern of om de mening van het meisje dat in een van zijn banken achter de balie staat: op papier zijn ze beiden gelijk en telt hun stem even zwaar. In de praktijk is het natuurlijk wel zo dat de bankdirecteur veel meer mogelijkheden heeft om zijn zin te krijgen dan dat meisje. Een kwestie van macht en invloed, zoals je in het eerste hoofdstuk kon lezen.
Een van de andere manieren om gelijkheid van de burgers te bereiken ligt ook in de Grondwet vast: het principe van de *onafhankelijke rechtspraak*. De rechters kunnen in Nederland hun werk doen zonder dat bijvoorbeeld een regering invloed op hun beslissingen kan uitoefenen, zoals je in het hoofdstuk over de rechtspraak hebt kunnen lezen.

De cabaretier Wim Kan zei eens spottend over het begrip democratie: „Democratie – da's fijn! Da's de wil van het volk. Elke morgen lees ik stomverbaasd in de krant wa'k nou weer wil."

6

Welke vier grondrechten binnen de democratie worden in de tekst genoemd? Zoek er uit het gedeelte van de grondwet de artikelen bij, die met die rechten te maken hebben.

7

Is er bij schending of wegvallen van één van de grondrechten nog steeds sprake van democratie?

Spreekverbod bij FC Twente

Het bestuur van FC Twente heeft de spelers, trainer en manager van FC Twente met ingang van gisteren een voorlopig spreekverbod opgelegd. Dit naar aanleiding van de wanprestatie afgelopen woensdag in Athene tegen Panionios in de eerste wedstrijd van het toernooi om de Europese beker voor bekerwinnaars.

Voor de competitiewedstrijd tegen FC Den Haag vanavond is de basisopstelling van FC Twente drastisch gewijzigd. Het centrale verdedigingsblok Drost-Overweg, dat tegen Panionios net zozeer door de tand des tijds was aangevreten als de tempels van Acropolis, wordt vervangen door de 17-jarige uit Foxhol (FVV) afkomstige Tjalling Dilling en Martin Jol. Dilling wordt voorstopper, Jol vrije verdediger. De plaats van de ex-Hagenaar op het middenveld wordt ingenomen door de weer herstelde Otto.

Na de training van gisteren, tijdens welke de spelers elkaar grimmig tegemoet traden, motiveerde trainer Spitz Kohn de wijzigingen in het elftal met de dooddoener: „Overweg en Drost zijn geblesseerd, daarom spelen ze niet." Gezien het spreekverbod en de gewijzigde opstelling is het duidelijk dat er bij FC Twente heel wat aan de hand is. Het rommelt flink in de boezem van de club, het zal van de resultaten afhangen of er een bom ontploft.

NOC wil sporters monddood maken

DEN HAAG — Het Nederlands Olympisch Comité heeft het plan degenen, die worden gekozen voor de Olympische Spelen in Moskou volgend jaar, tevoren te laten beloven zich ter plaatse te onthouden van politieke activiteiten. Men wil daarmee voorkomen dat sportmensen deelnemen aan demonstraties of gaan praten met dissidenten. Het plan zal vermoedelijk tijdens de buitengewone algemene ledenvergadering van 27 november ter goedkeuring worden voorgelegd.

De vice-voorzitter van het NOC, mr. J. W. van der Krol, zei over de voorgenomen maatregel: „Iedereen is nu eenmaal aan spelregels gebonden. Moskou heeft enkele jaren geleden de Olympische Spelen voor 1980 toegewezen gekregen en heeft toen te horen gekregen dat het geen politieke propaganda mag maken. Van de gasten mag dan ook worden verwacht dat zij de spelregels eerbiedigen. Iedere sporter kan zich in vrijheid uiten zoveel hij wil. Zolang hij echter deelneemt aan de Spelen dient hij geen politiek speerpunt te worden". Ed van Thijn, voorzitter van het comité Olympische Spelen en mensenrechten, heeft de plannen van het NOC onaanvaardbaar genoemd.

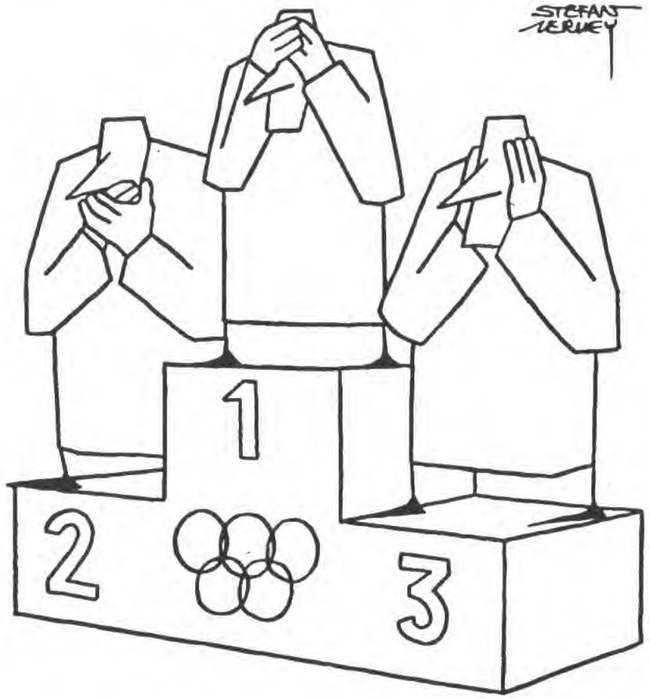

8

Vind je dat het mogelijk mag zijn dat in een democratie een bestuur van een sportvereniging haar leden een spreekverbod kan opleggen? Welke grondrechten zijn hier in het geding?

9

Welke straf zou het bestuur aan een overtreder van het verbod op kunnen leggen? Wat kan de overtreder daar tegen doen?

10

Waarom zou de voorzitter van het comité Olympische spelen en mensenrechten de plannen van het NOC „onaanvaardbaar" genoemd hebben?

11

Waarom zou het NOC deze maatregel aan de Nederlandse deelnemers hebben willen opleggen?

De drie gebroeders

Er waren eens drie gebroeders.
Het is daarvan dat ik zing.
Ik wil u gaan verhalen,
hoe dat het ze verging.

Ooit hadden zij geleden onder hetzelfde juk.
En nu waren zij gedrieën op weg naar het geluk.
Dat waren Vrijheid, Gelijkheid en Broederschap.

De Vrijheid was het rijkste zoals dat meestal gaat.
Die ging uit angst voor rovers gekleed als een soldaat.
Gelijkheid daarentegen die had het niet zo breed.
Die ging dan ook eenvoudig als een werkman gekleed.
Maar ja . . . hoe ging het nou verder met die Broederschap?

Vrijheid zei tot Gelijkheid: ik ben nu erg rijk.
En daardoor ben ik machtig: dus zijn we niet meer gelijk.
Gelijkheid zei tot Vrijheid: ik wil niet zijn als jij
Want geldzucht voert tot onrecht: dan liever niet meer vrij.
Maar ja . . . hoe ging het nou verder met die Broederschap?

De twee broeders gingen twisten: het werd een handgemeen.
Maar geen van twee kon winnen; toen gingen ze uiteen.
De Vrijheid koos het westen en heeft het ver gebracht.
En de Gelijkheid koos het oosten en werd een wereldmacht.
Maar wie heeft er eigenlijk nog iéts vernomen van die Broederschap?

12

Dit is de tekst van een liedje van Fons Jansen. Geef met eigen woorden weer wat hij met die tekst bedoeld kan hebben. Wat is zijn conclusie?

DICTATUUR

Er zijn op de wereld nogal wat landen waar de democratische rechten van de burgers geschonden worden. Dictaturen noemen we zulke landen. Daar mag je bijvoorbeeld niet zeggen en schrijven en lezen wat je wilt. Er worden mensen in de gevangenis gezet – ja, soms zelfs vermoord – vanwege hun politieke overtuiging.
Alle dictaturen kun je niet over één kam scheren, want er zijn onderling grote verschillen. Dit geldt voor de *manier waarop* de vrijheden beperkt worden en voor het *waarom* van die beperking van de vrijheid. Wat dat laatste betreft maken we hieronder een tweedeling:
- overgangsdictaturen
- permanente dicaturen

In die eerste groep zitten de dictaturen zoals we die in communistische landen en ontwikkelingslanden kennen. In naam in ieder geval zijn die dictaturen tijdelijk. In die landen zegt men dat het een overgangsfase is waarin zoveel dingen tegelijk aangepakt moeten worden dat men geen last wil van allerlei kritiek en onderlinge tegenstellingen die de zaak maar op zouden kunnen houden.
De permanente dicaturen missen dat tijdelijke aspect helemaal.

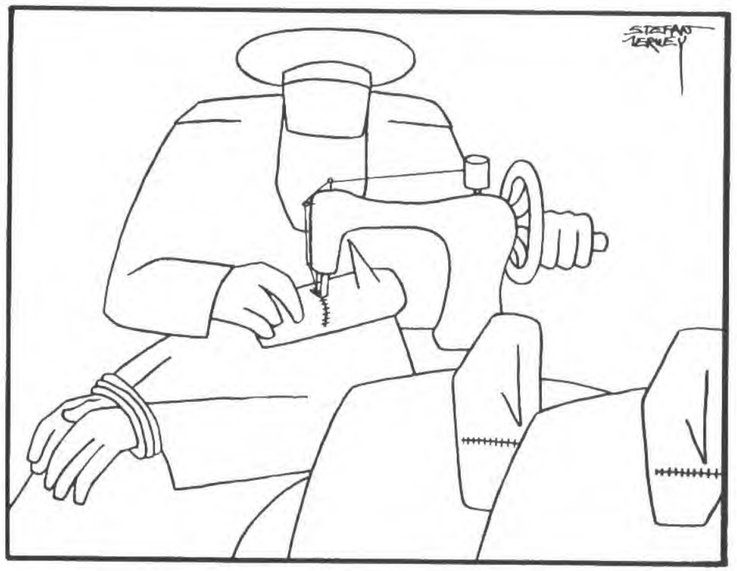

INFO

Amnesty International

In 1961 is Amnesty International opgericht. Het doel van deze organisatie is actie te voeren voor de vrijlating van mensen die vanwege hun politieke of godsdienstige overtuiging waar ook ter wereld in de gevangenis gekomen zijn. Het gaat daarbij wel om gevangenen die geen geweld gebruikt hebben of het gebruik ervan hebben gepropageerd. Die voorwaarde komt te vervallen op het moment dat zo iemand wordt gemarteld of met de dood wordt bedreigd.

Door middel van allerlei acties probeert men bekendheid aan de zaak te geven. Vaak worden er acties met briefkaarten georganiseerd. Dat wil zeggen dat men gevangenen briefkaarten stuurt om hen te laten weten dat er mensen zijn die aan hen denken en om de autoriteiten die hen vasthouden te laten merken dat wat ze doen, in de gaten gehouden wordt. Met rapporten over de schending van mensenrechten probeert men druk op de regeringen uit te oefenen om veranderingen aan te brengen. In 1978 bracht Amnesty International rapporten uit over China, El Slavador, Ethiopië, Guinea, Oeganda, Roemenië en Zuid-Afrika. Ook verleent de organisatie financiële steun aan de gezinnen van de gevangenen. In allerlei landen, w.o. Nederland, zijn landelijke afdelingen, het hoofdkantoor is in Londen gevestigd.

Amnesty International beroept zich bij haar acties op de universele verklaring van de rechten van de mens die door de Verenigde Naties in 1948 werd aangenomen.

Amnesty International

13

Vind je het belangrijk dat er organisaties als Amnesty International zijn? Licht je antwoord toe.

14

Vind je dat een land of een organisatie zich met de binnenlandse kwesties van andere landen mag bemoeien? Waarom wel of waarom niet?

15

Geef je mening over het doel en de opzet van de briefkaartenacties van Amnesty International.

16

Wat zou je zelf kunnen doen in het belang van de mensen die vanwege hun overtuiging gevangen zitten?

OVERGANGSDICTATUREN

„Gelijkheid koos het oosten en werd een wereldmacht" stond in de tekst van Fons Jansen. *Communistische landen* stellen de Gelijkheid boven de Vrijheid. Fabrieken en grond zijn in communistische landen gemeenschappelijk bezit geworden en de Communistische Partij probeert er gelijkheid voor iedereen na te streven. Dat is alleen mogelijk, vindt men daar, door de individuele vrijheden te beperken. Zou je iedereen maar alles laten zeggen, dan zou het streven naar gelijkheid geschaad worden. Kranten mogen niet schrijven wat ze willen; er is censuur op de pers.

In de grondwet van China wordt het zo omschreven:
„De vrijheid om nieuws op betrouwbare wijze te verslaan wordt gegarandeerd. Gebruikmaking van de pers voor smaad, ondermijning van belangen van de staat en het volk en het aanwakkeren van een wereldoorlog zal worden verboden. Omroepondernemingen en uitgeverijen van het volk zullen tot ontwikkeling worden gebracht. Aandacht zal worden besteed aan de publikatie van populaire boeken en tijschriften die het welzijn van het volk dienen."

PRAAGSE LENTE

Vanuit ons oogpunt zijn dat soort landen *dictaturen:* een kleine groep heeft het er voor het zeggen en mensen die kritiek op hen hebben, lopen een grote kans in de gevangenis terecht te komen. Bovendien zijn er geen vrije verkiezingen en kun je maar uit één partij kiezen. Toch vindt men zelf dat het systeem democratisch is: een volksdemocratie waarin de wil van het volk door de Communistische Partij uitgevoerd wordt.

In veel landen in de *Derde Wereld* gaat het ongeveer net zo. De problemen zijn daar enorm groot: honger, armoede, werkloosheid.

Miljoenen mensen verkeren er iedere dag weer in de onzekerheid of ze morgen wel iets te eten zullen hebben. Vergeleken met zulke zaken zijn democratische vrijheden eigenlijk maar bijzaken.

Het uitgangspunt van een ontwikkelingsdictatuur is dat men zich, zolang de honger en de armoede nog zulke problemen zijn, de luxe van een democratisch systeem niet kan permitteren. We kunnen niet eindeloos praten. We kunnen niet in allerlei onderlinge tegenstellingen vervallen; er moet iets gebeuren, is de redenering die achter een ontwikkelingsdictatuur zit. In de praktijk betekent het ook hier vaak dat er maar één politieke partij toegestaan is en dat het staatshoofd veel macht heeft. *Nyerere,* de president van Tanzania, zei hier eens over:
„Bij het woord regeren dacht de Afrikaan altijd aan het stamhoofd en niet, zoals de Brit, aan een groot gebouw waarin een debat werd gevoerd. Vrijheid zonder discipline is anarchie; discipline zonder vrijheid is tirannie."

Op zich betekent een ontwikkelingsdictatuur nog niet dat het slecht is voor het land en de burgers die daar wonen. In veel van die landen gebeuren goede dingen en kan iedereen vrijuit zeggen wat hem op het hart ligt. Toch is het een erg gevaarlijk systeem: „discipline zonder vrijheid is tirannie," zei Nyerere. Het systeem is namelijk helemaal afhankelijk van de mensen die het op dat moment in zo'n land voor het zeggen hebben. Wordt de een of andere machtswellusteling president, dan kunnen er de ergste dingen gebeuren.

COMMISSIE VAN ONDERZOEK BEVESTIGT:

Keizer Bokassa liet kinderen vermoorden

PARIJS – Keizer Bokassa van het Centraal Afrikaanse Keizerrijk is wel degelijk verantwoordelijk voor de moord op schoolkinderen in de stad Bangui in april.

Een onafhankelijke commissie van onderzoek heeft vastgesteld dat de keizer in de gevangenis van Bangui aanwezig was toen daar ongeveer honderd scholieren werden vermoord. Het Franse ochtendblad Le Matin meldde dit gisteren. Volgens de krant werd het rapport van de commissie, bestaande uit vijf Afrikaanse juristen, al medio juli opgesteld. Tot nu toe was het echter niet openbaar gemaakt. Een aantal Afrikaanse staatshoofden zou er belang bij hebben dat over de affaire verder het zwijgen werd toegedaan.
De scholieren waren in de gevangenis terechtgekomen omdat ze hadden geprotesteerd tegen de verplichting schooluniformen te dragen. Deze uniformen kostten ongeveer 50 gulden – evenveel als het maandsalaris van een onderwijzer in het land dat één van de armste in de wereld is – en zij konden alleen worden gekocht in een winkel die het eigendom is van een van de drie vrouwen van Bokassa.
Volgens Amnesty International werden de scholieren die geweigerd hadden een uniform te kopen naar de gevangenis van Bangui gebracht waar zij werden geslagen en doodgeschoten.
Verscheidene ooggetuigen hadden Amnesty gemeld dat Bokassa tegen een negenjarige jongen schreeuwde: „Ik zal je laten zien wat we doen met kinderen die zich misdragen".

Wandelstok

Deze ooggetuigen zeiden dat Bokassa daarna zijn wandelstok pakte en de jongen zijn ogen uitstak. Later schoot hij een andere jongen door het hoofd.
Bokassa, die in de Franse pers „de slager van Bangui" en de „Frans sprekende Idi Amin" wordt genoemd, heeft gezegd dat enige „marxistische scholieren in april werden gedood nadat zij hadden geprobeerd de regering omver te werpen op bevel van een buitenlandse mogenheid".
Maar de keizer heeft hevig ontkend dat hij zelf scholieren heeft gedood. Hij beantwoordde meldingen over vermiste kinderen met de mededeling dat die naar het buurland Zaïre waren gevlucht uit angst voor straffen.
De commissie die het onderzoek heeft ingesteld bestaat uit jurLiberia en isten uit Ivoorkust, Senegal, Toto' Roeanda. Zij vertrok naar het Centraal Afrikaanse Keizerrijk op 1 juni.
Het team weigerde aanbiedingen van Bokassa om gedurende het verblijf gebruik te maken van villa's en limousines met chauffeur.

17

Vind je dat er sprake is van een democratie in landen waar de individuele vrijheden zijn ingeperkt terwille van het streven naar gelijkheid? Licht je antwoord toe.

18

Geef een verklaring voor het feit dat er in veel ontwikkelingslanden overgangsdictaturen voorkomen.

19

Ben je het eens met de stelling dat het hier om een dictatuur met een goed doel gaat?
Licht je antwoord toe.

PERMANENTE DICTATUREN

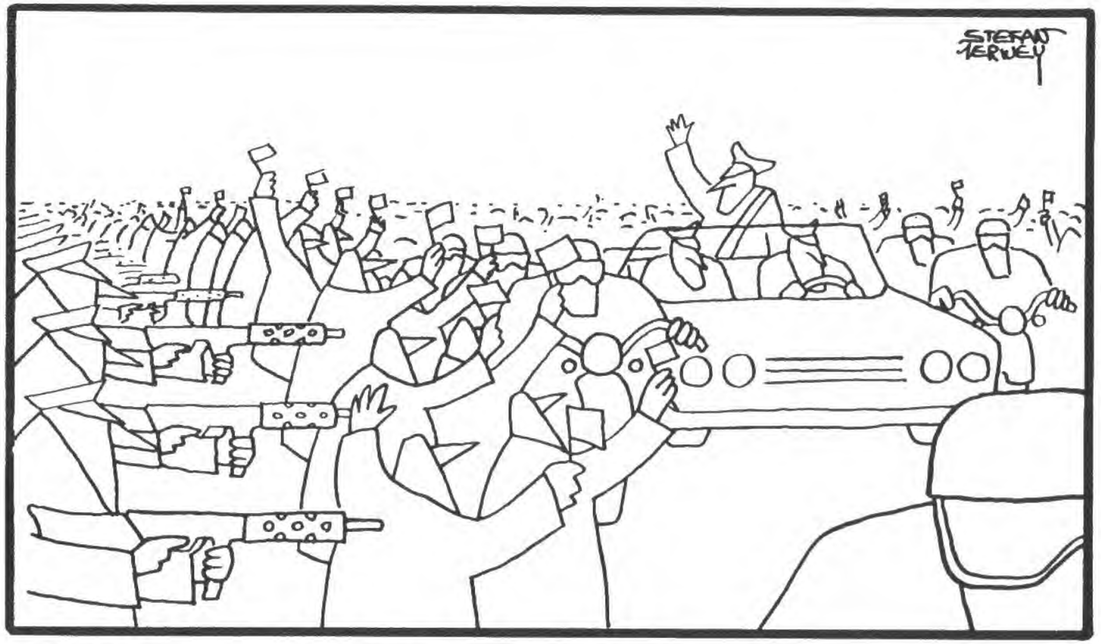

Veel Zuid-Amerikaanse landen worden bestuurd door generaals of door bepaalde families die het er helemaal niet om te doen is iets in hun land te verbeteren. Het gaat hen vaak om persoonlijke macht en rijkdom. Dergelijke dictators zullen zeker niet van plan zijn hun voorrechten uit eigen vrije wil op te geven.
Deze dictaturen zijn sterk aan een persoon of aan een bepaalde familie gebonden. Het invoeren van een democratie zou het eind van hun bewind betekenen. Er zijn ook andere permanente dictaturen. Daar wordt het land bestuurd door mensen die op grond van hun overtuiging tegen de democratie zijn. Het nationaal-socialisme van Hitler en het fascisme van Musolini zijn daar afschrikwekkende voorbeelden uit de geschiedenis van. Toch zie je van die principieel anti-democratische houding tegenwoordig ook nog steeds voorbeelden in allerlei landen. Daar zijn mensen aan de macht die denken dat hún ras of hún godsdienst bepalend moet zijn voor de manier waarop het land bestuurd wordt. Mensen van een ander ras of met een andere godsdienst, worden in die landen als tweederangs burgers gezien.

20

Op welke manier komt er meestal een eind aan zo'n dictatoriaal bewind? Waarom zou dat zo zijn?
Licht je antwoord toe met behulp van recente voorbeelden.

21

Noem de volgens jou belangrijkste verschillen tussen dictatuur en democratie.

Khomeiny wordt oppermachtig

De Iraanse Raad van deskundigen, die een nieuwe grondwet voor het land moet opstellen, heeft een artikel goedgekeurd, waarin wordt bepaald, dat ayatollah Khomeiny de leider en de „opperste hoeder" van Iran is.

Een ander artikel verleent hem het opperbevel over de strijdkrachten en, behoudens goedkeuring door de Nationale Vergadering, het recht oorlog te verklaren en de gekozen president af te zetten. Khomeiny kan worden opgevolgd door een andere islamitische theoloog of door een raad van vooraanstaande islamitische geestelijken, die het fiat heeft van de regerende geestelijkheid. Hoewel er in de Nationale Vergadering verzet wordt verwacht, twijfelt men er in parlementskringen niet aan, dat de betrokken artikelen zullen worden goedgekeurd.

Boeken worden verbrand in Iran

TEHERAN (Reuter) — Islamitische militanten hebben in de stad Khorramabad in het westen van Iran linkse boekwinkels geplunderd en de boeken daarna verbrand, zo hebben ooggetuigen zondag gemeld. Onder de leuze „de Islam heeft overwonnen, het communisme is bedwongen" bestormden zaterdag ongeveer vijfhonderd mensen minstens vijf boekhandels in de stad. De boeken werden in stapels op straat gegooid en in brand gestoken. De eigenaars van de winkels kwamen niet tussenbeide, aldus de ooggetuigen.

De actie in Khorramabad volgde op een redevoering van Khomeini, waarin hij zijn aanhangers opriep feller tegen hun wereldlijke tegenstanders te strijden dan tegen de sjah.

Beeldverantwoording

Anefo;
A.N.P.
F. Behrendt
Wim Boost
C. L. ten Cate
Arend van Dam
Fotobureau Meijer bv.
Fotocommissie Rijksmuseum
Fotopersbureau Stokvis bv.
Gem. Dienst Openb. Werken Delft
Internationaal Instituut Sociale Geschiedenis
A. Hoogendorp
Marcel Minnée
Nationaal Fotopersbureau
Bert Nienhuis
Henk Nieuwenhuijs
Opland
Persbureau D. v.d. Veen
Provinciale Planologische Dienst Drenthe
Report Foto
J. v. Rhijn
Ton van Riel
Stefan Verwey
Stichting Burgerschapskunde
Studio Stadman
Uitgeverij De Trommel
Unesco
Jan van Wensveen
Wibo

De tekeningen van Stefan Verwey verschenen in de Volkskrant en werden vervolgens gebundeld door uitgeverij „De Harmonie" onder de titel „Niks aan de hand".

L. BOIVIN-D.T. VISSER
H.J. WOLF

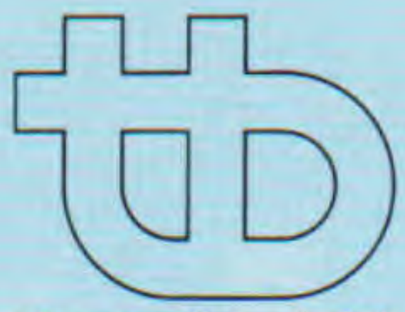

uitgeverij ten brink